

Секція конференції: Фінансова економіка 14

**Гончарова М.Л. к.е.н, доцент кафедри менеджменту,
Мірошніченко Г.О., аспірант кафедри менеджменту,
Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської
справи Національного банку України», м. Суми, Україна**

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ БАЗЕЛЬ ІІІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Світова фінансова криза 2007-2009 років засвідчила, що ефективність регулювання фінансового сектору в Україні та і у ряді інших країн знаходиться на недостатньому рівні.

Головна ідея реформи світової фінансової системи направлена на зміцнення стабільності банківської системи і полягає у посиленні стійкості банківської системи до зовнішніх шоків, що виникають у наслідок фінансових і економічних флуктуацій, за рахунок збільшення ліквідних резервів та поліпшення якості капіталу .

У зв'язку з цим досить актуальним залишається питання побудови якісно нової системи щодо нагляду та регулювання фінансового сектору на основі використання ефективних регуляторів та здійснення моніторингу фінансової стабільності макроекономічного середовища, фінансових ринків і банківського сектору [3].

Посилення глобальної фінансової нестабільності змусили Базельський комітет з банківського нагляду в грудні 2010 р. прийняти два документи — “Базель ІІІ: Загальні регуляторні підходи до підвищення стійкості банків і банківських систем” і “Базель ІІІ: Міжнародні підходи до вимірювання ризику ліквідності, стандартів і моніторингу ” [1]. “Базель ІІІ”, так само, як і “Базель І” та «ІІ», є реформою регулювання капіталу і ліквідності на міжнародному рівні, направлену на зміцнення банківського сектора, поліпшення його здатності витримувати шоки, що виникають унаслідок фінансових і економічних стресів незалежно від джерела їх походження, а також на зміцнення банківського регулювання і нагляду.

Базель II і Базель III не відміняють дію один одного, вони є доповненням до угоди про капітал 1988р. (Базель I). Тобто попередні регулюючі норми не втратили своєї актуальності, а й залишаються чинними. Реалізація нових стандартів означає для багатьох банків необхідність залучення нових ліквідних коштів, в першу чергу за рахунок емісії акцій.

Глобальна криза продемонструвала, що кредитори і позичальники брали на себе надмірні ризики, а банки працювали в умовах недостатньої ліквідності. Для запобігання даних явищ, відповідно до норм “Базеля III” передбачено формування буферного капіталу. З урахуванням запропонованого антициклічного буфера в 2,5% загальний рівень капіталу під час кредитних бумів зросте до 13% (станом на 2013 р. – 9%).

Важливими ознаками нових капітальних стандартів за “Базелем III” є:

- 1) поліпшення якості структури власного капіталу банків;
- 2) істотне підвищення необхідної квоти капіталу;
- 3) зменшення системного ризику;
- 4) передбачено достатньо часу для переходу на нові нормативи регулювання [1].

Протягом найближчих восьми років мінімальний розмір власного капіталу банків повинен зрости до 10,5% активів, а мінімальний капітал повинен подвоїтися з 3,5% від величини активів до 7%.

Запровадження нових вимог Базельського комітету на глобальному рівні передбачається поетапно розпочинаючи з січня 2013 року і завершуючи січнем 2019 року (впровадження норми стандартів капіталу планується завершити до січня 2015 року, а вимоги до структури резервів впровадити до січня 2019 року, відповідно) . Наявність чіткого графіку запровадження “Базеля III” є однією з головних відмінностей, це можна пояснити тим, що розроблені Базельським комітетом нормативи перестають бути лише рекомендаціями для світової банківської спільноти, вони стають жорсткими вимогами до банківських установ, невиконання яких передбачає застосування жорстких санкцій з боку регуляторів. Банки, що не зможуть перевести показники власної діяльності до

встановлених нормативів, будуть змушені знижувати розміри бонусних виплат і скорочувати виплати дивідендів по акціям.

Посилення нормативів регулювання в новій редакції Базельської угоди про капітал отримало неоднозначну оцінку як з боку окремих національних регуляторів, так і самих суб'єктів регулювання.

Банківські системи США, Великобританії, Швейцарії, Нідерландів, Люксембургу, Бельгії національні стандарти яких відповідають або максимально наближені до вимог Базельського комітету поставилися схвально до запропонованих нововведень та очікують на позитивний ефект.

До нього відносять:

- 1) Однією з цілей запровадження “Базеля III” в Україні є приведення банківського регулювання та нагляду до міжнародних стандартів та забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи, підвищення її спроможності протистояти всіляким кризовим явищам.
- 2) Запровадження нового підходу до формування додаткового резервного капіталу, на основі моделі очікуваних витрат (буфер капіталу) дозволить зменшувати, порушуючи мінімальне значення коефіцієнта достатності, уникати санкцій регулятора.
- 3) Впровадження нових стандартів будуть сприяти заміщенню слабких і нестійких організаційних структур стабільно-функціонуючими установами, які зможуть конкурувати і протидіяти негативному впливу глобалізаційних процесів.

Водночас, запровадження рекомендацій “Базеля III” не є гарантією автоматичного покращання ефективності діяльності вітчизняних банківських установ і стабільності банківських систем. Крім того, “Базель III” не може враховувати навіть основні особливості національних бізнес-моделей. Це вимагає коригувань регулятивної бази та засад діяльності банківських установ з боку державних органів, здійснення оцінки банківської системи та її стабільності, результатів її діяльності після запровадження “Базеля III”, що потребує відповідного методичного забезпечення.

З огляду на це, серед країн Західної Європи негативні наслідки від запровадження відчують банки Німеччини, Франції, Італії.

Щодо негативних наслідків запровадження Базель III то, по-перше, банкам у найближчі 8 років потрібно буде залучити значні інвестиції в акціонерний капітал. Зокрема, жорстке регулювання може негативно вплинути на зростання економіки. За оцінками Базельського комітету з банківського нагляду, середні світові темпи зростання ВВП будуть нижчі на 0,04% протягом 4,5 року у зв'язку з уведенням нових правил [4]. Окрім цього, є загроза скорочення фінансового сектору в кілька разів, тому що не всі банківські установи зможуть витримати нові стандарти щодо капіталу. По-друге, збільшення капіталу означає, що збільшиться вартість цього капіталу, тобто банкам доведеться збільшити свої прибутки, що призведе до зростання відсотків за кредитами. По-третє, банківську систему напевно чекає низка злиттів і поглинань, що зменшить кількість банків, і відповідно конкуренцію в банківській сфері, і стійкість системи (оскільки ніж менше гравців, тим менш стійка вся система).

Нові стандарти спричинять посилення позиції великих банків, а малі і середні, зіткнуться з організаційними проблемами та необхідністю збільшення резервів по позикам, а також із труднощами в отриманні міжбанківських кредитів.

Слід зазначити, що Базель III не є документом, спрямованим виключно на оцінку діяльності окремих банків, тобто не є націленим на регулювання мікрорівня. Дані норми спрямовані на комплексне виявлення процесів, притаманних кредитним установам (макропруденційний рівень), а саме – системного ризику та нового розуміння капіталу.

Крім того, більшість держав і самі банківські інституції були позбавлені можливості відокремити хороші активи від поганих і таким чином вирішити, які відділи банків можуть продовжувати працювати, а діяльність яких підрозділів необхідно призупинити. Всі ці відголоски опосередковано вплинули на фінансову систему України, і як наслідок почали спостерігатися

недоотримання продукції, високий рівень безробіття та погіршення стану державних фінансів. Очевидним, у даному контексті, є той факт, що основними пріоритетами держави на сьогодні мають бути функціонування стабільного фінансового ринку, створення відповідних умов для підвищення конкурентоспроможності фінансового ринку, а також розробка ефективної регуляторної системи за станом та розвитком національного фінансового ринку.

Отже, незважаючи на дискусії щодо питань доцільності впровадження нових Базельських вимог у вітчизняну практику, Базель III дає змогу розширити можливості банківського сектора з протистояння потрясінням, незважаючи на джерело ресурсів, спонукає банки збільшувати рівень капіталізації та якість капіталу. Впровадження нових стандартів є одним із кроків для стабілізації вітчизняного фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system. — Bank for International Settlements, December 2010 (rev. June 2011). — Mode of Access: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf> — Date of access: 20.07.2011.
2. Довгань Ж.М. «Базель III» у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи [Текст] / Ж. М. Довгань // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2011р. - № 1 (10). – С. 224-229.
3. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems - revised version June 2011. Електронний документ. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>. - Заголовок з екрану.
4. Завгородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Завгородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Львів : Вид-во ДУ "Львівська політехніка", 1996. – 384 с.